

Eesti TA Toim. Humanitaar- ja Sotsiaalteadused, 1994, 43, 1, 13—102

Proc. Estonian Acad. Sci. Humanities and Social Sciences, 1994, 43, 1, 13—102

Изв. АН Эстонии. Гум. и соц. н., 1994, 43, 1, 13—102

1992. AASTA ARHEOLOOGILISTE VÄLITÖÖDE TULEMUSI

Koostanud ja toimetanud Jüri SELIRAND ja Ülle TAMLA

Eesti Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut. Rüütli 6, EE-0001 Tallinn, Eesti.

Käesolevaga jõuab lugejate ette järjekordne regulaarselt ilmuv Eesti arheoloogide välitöid tutvustav lühiartiklite kogumik. 1992. aastal seos-
tusid Eesti TA Ajaloo Instituudi ettevõtmistest rahvusvahelise projek-
tiga Narva-Joaoru kiviaegse asulakoha (kaardil nr. 1, tööde juhataja
K. Jaanits) ja Saha-Loo muinaspõldude (2, Jõelähtme khk., V. Lang)
uurimised, mis toimusid koostöös Stockholmi Ülikooliga. Koos Saaremaa
Muuseumiga jätkati kaevamisi Põide maalinnas (3, Põide khk., V. Lõu-
gas). Põhjalikumalt inspekteeriti Jalase asulat ja sealseid muinaspõlde
(4, Rapla khk., Ü. Tamla). Jätkusid avariikaevamised Tallinnas Püha
Barbara kalmistul (10, V. Sokolovski), Lehmja külas (36, Jüri khk.,
A. Lavi) ja Tartus Kööri tänaval (20, M. Aun). A. Kriiska võttis osa
Pärnu Linnavalitsuse korraldatud kaevamistest Pärnus Malmö tänaval
(5, A. Vunk).

Tartu Ülikooli arheoloogialabor kaevas Aindu asulakohal (8, Viljandi
khk., H. Valk) ja Viljandis Lossi tänaval (9, H. Valk). Tartus tehti kind-
laks 17.—18. sajandi kultuurkiht K. E. v. Baeri ja Jakobi tänava rist-
mikul (21, R. Metsallik) ning uuriti keskaegse hoonestuse jäänuseid
Rüütli tänava kaablitrassis (22, R. Metsallik).

Aktsiaselts «Agu-EMS» (koostöö puhul teiste asutustega on nende
lühend sulgudes) tegi arheoloogilisi ja ehitusarheoloogilisi uurimistöid
Narvas (34, J. Tamm, S. Loškarjov, B. Dubovik). Puhastati välja ja fik-
seeriti 16.—17. sajandi börsihoone alusmüürid. Rakveres (35, J. Tamm)
frantsisklaste kloostriterritooriumile ehitatud mõisa aida ja praeguse
Rakvere teatri väikese maja asukohalt leiti ja dateeriti leiumaterjali alu-
sel õhuke rooma rauaajast pärinev elutegevuskiht. Haapsalus toimusid
geoarheoloogilised uuringud piiskopilinnuses (28) ja Krahvi aias (29,
TMN, A. Pärn).

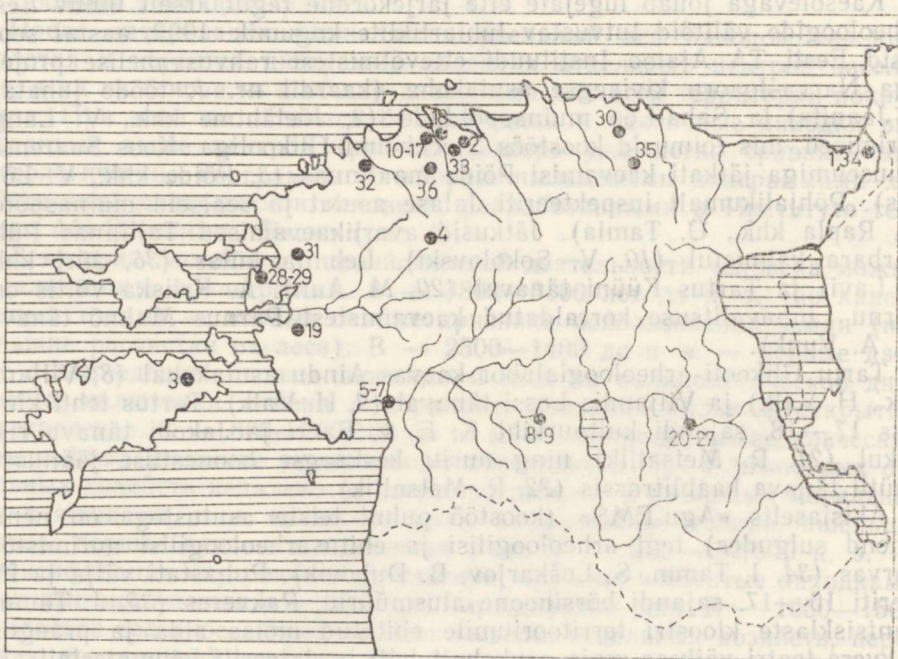
Soojustrasside paigaldamisega seotud järelevalvet tehti Haljala kiri-
kuaias (30, Haljala khk., J. Tamm) ja Lääne-Nigula kiriku juures (31,
Lääne-Nigula khk., TMN, G. Toos ja A. Pärn). Mitmesuguste ehitustega
kaasnevat mulla- ja kaevetööde kulgemist jälgiti Tallinna vanalinnas
Pikk tänav 28 endise C. A. Roseni palee siseõues (11, J. Tamm, B. Du-
bovik). Tallinna Ärikeskuse juurdeehitusel Harju tänaval fikseeriti Harju
värava alusmüüride jäänused (12, J. Tamm) ning Müüriwahe tänaval
keskaegne kultuurkiht (13, J. Tamm). Toompeal toimusid järelevalvetööd
järgmistes kohtades: Kiriku platsil (14), Toomkooli (15) ja Rahukohtu
tänaval (16, J. Tamm, B. Dubovik). Arheoloogilisi proovikaevamisi kul-
tuurikihi määramiseks tehti Paldiski mnt. 6/8 ehitusplatsil (17, J. Tamm).
Pirita kloostrite kaitsetsooni kanalisatsioonitrasside kaevamisel (18,
J. Tamm) kultuurikihti ei täheldatud.

Eesti Ajaloomuuseum (M. Mandel) jätkas kaevamisi Lihula piiskoplinnusel (19, Lihula khk.) ja Keila väikelinnusel (32, Keila khk.).

Tallinna Linnamuuseum jätkas Proosa asulakoha kaevamist (33, Jõe-lähtme khk., K. Deemant).

Tartu Linnamuuseum tegi uurimisi Tartus VII kvartalis ja Barclay platsil (23, 24, R. Vissak), Rütli ja Kүүtri tänava nurgal (25, P. Pogodin), Kompanii tänaval (26, K. Lange) ning Karu platsil (27, T. Aus). Seoses ehitustöödega kaevati veel Pärnus Hospidali ja Pühavaimu tänaval (6, 7, S. Udam).

Järgnevas on antud 12 lühiülevaadet 1992. aasta arheoloogilistest välitöödest. Neile lisandub lühiartikkel 1991. aasta kaevamistest Pärnus Uus tänav 5/7 krundil ja kokkuvõtte allveearheoloogiliste uurimiste hetkeseisust.

Arheoloogilised välitööd 1992. aastal. — Archäologische Feldforschungen im Jahre 1992. — Археологические полевые работы 1992 года.

RESULTATE DER ARCHÄOLOGISCHEN FELDFORSCHUNGEN VON 1992

Zusammengestellt und redigiert von Jüri SELIRAND
und Ülle TAMLA

Institut für Geschichte der Estnischen Akademie der Wissenschaften. Rütli 6, EE-0001
Tallinn, Eesti (Estland)

Mit dieser Publikation wird dem Leser die folgende regelmäßig erscheinende Jahresübersicht über die archäologischen Feldarbeiten auf dem Territorium Estlands überreicht.

Im Jahre 1992 wurden von den Unternehmen des Instituts für Geschichte der Estnischen Akademie der Wissenschaften in Zusammenarbeit mit der Stockholmer Universität im Rahmen eines internationalen Forschungsprojektes die Untersuchungen auf dem steinzeitlichen Siedlungsplatz in Narva-Joaorg (auf der Karte Nr. 1, Leiter der Arbeiten K. Jaanits) und auf vorzeitlichen Flurstücken in Saha-Loo (2, Ksp. Jõe-lähtme, V. Lang) durchgeführt. Bei der Mitwirkung des Saaremaa-Museums wurden die Ausgrabungen des Burgberges Pöide (3, Ksp. Pöide, V. Lõugas) fortgesetzt. Im Dorf Jalase (4, Ksp. Rapla, Ü. Tamla) wurde eine gründliche Inspizierung der alten Siedlungs- und Flurspuren vorgenommen. Man setzte fort die Rettungsgrabungen in Tallinn auf dem St.-Barbara-Friedhof (10, V. Sokolovski), im Dorf Lehmja (36, Ksp. Jüri, A. Lavi) und in Tartu in der Küüni-Straße (20, M. Aun). A. Kriiska nahm an den Ausgrabungen der Pärnu Stadtverwaltung in Pärnu in der Malmö-Straße (5, A. Vunk) teil.

Archäologisches Laboratorium der Tartuer Universität führte die Ausgrabungen auf dem Siedlungsplatz Aindu (8, Ksp. Viljandi, H. Valk) und in Viljandi in der Lossi-Straße (9, H. Valk) durch.

In Tartu an der Kreuzung der K. E. v. Baer- und Jakob-Straße (21, R. Metsallik) stellte man eine Kulturschicht des 17.—18. Jh. fest und untersuchte die mittelalterlichen Bautenreste in der Kabeltrasse der Rütli-Straße (22, R. Metsallik).

Die Aktiengesellschaft „Agu-EMS“ (abgekürzte Bezeichnungen anderer mitgewirkten Institutionen in Klammern angegeben) führte die archäologischen und bauarchäologischen Untersuchungen in Narva (34, J. Tamm, S. Loschkarjov, B. Dubovik) durch. Es wurden die Grundmauern der Börse des 16.—17. Jh. freigelegt und fixiert. In Rakvere (35, J. Tamm) auf dem Territorium des Franziskanerklosters entdeckte man eine dünne Siedlungsschicht, die aufgrund des Fundmaterials in die römische Eisenzeit datiert wurde. In Haapsalu wurden die archäologischen Untersuchungen in der Bischofsburg und im Grafengarten (28, 29; TMN, A. Pärn) durchgeführt.

Die archäologische Überwachung im Kirchengarten von Haljala (30, Ksp. Haljala, J. Tamm) und bei der Kirche zu Lääne-Nigula (31, Ksp. Lääne-Nigula; TMN, G. Toos und A. Pärn) war mit der Anlegung der Wärmetrasse, in der Tallinner Altstadt im Hof des einstigen Palastes von C. A. Rosen in der Pikk-Straße 28 (11, J. Tamm, B. Dubovik) mit den verschiedenen Bauarbeiten verbunden. Bei den Bauarbeiten des Tallinner Geschäftszentrums fixierte man in der Harju-Straße die Grundmauerreste der Harju-Pforte und in der Müürivahe-Straße die mittelalterliche Kulturschicht (12, 13, J. Tamm). Auf dem Domberg standen unter archäologischer Überwachung die Arbeiten auf dem Kiriku-Platz, in der Toomkooli- und Rahukohtu-Straße (14—16, J. Tamm, B. Dubovik). Die Probegrabungen wurden auf dem Bauplatz Paldiski

maantee 6/8 (17, J. Tamm) durchgeführt. In den Kanalisationstrassen in der Schutzzzone der Klosterruine St. Brigitten in Pirita (18, J. Tamm) gab es keine Kulturschicht.

Das Estnische Historische Museum (M. Mandel) setzte die Ausgrabungen in der Bischofsburg zu Lihula (19, Ksp. Lihula) und in der Vallsenburg zu Keila (32, Ksp. Keila) fort.

Fortgesetzt wurden auch die früheren Forschungen des Tallinner Stadtmuseums auf dem Siedlungsplatz Proosa (33, Ksp. Jõelähtme, K. Deemant).

Das Tartuer Stadtmuseum untersuchte in Tartu im VII. Quartal und auf dem Barclay-Platz (23, 24, R. Vissak), an der Kreuzung der Rütli- und Küttri-Straße (25, P. Pogodin), in der Kompanii-Straße (26, K. Lange) und auf dem Karu-Platz (27, T. Aus).

Im Zusammenhang mit den Bauarbeiten wurden in Pärnu noch die Rettungsgrabungen in der Hospitali- und Pühavaimu-Straße (6, 7, S. Udam) durchgeführt.

Die vorliegende Publikation enthält Vorberichte über die Resultate von 12 archäologischen Feldforschungen des Jahres 1992. Außerdem wurden ein Kurzbericht von den Ausgrabungen des Jahres 1991 in Pärnu (Uus-Straße 5/7) und eine Zusammenfassung über den heutigen Stand der Unterwasserarchäologie in Estland beigelegt.

ИТОГИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ПОЛЕВЫХ РАБОТ 1992 ГОДА

Составители и редакторы Юри СЕЛИРАНД и Юлле ТАМЛА

Институт истории Академии наук Эстонии. Рюютли 6, ЕЕ-0001, Таллинн, Эстония.

Предлагаем вниманию читателя очередное обозрение археологических полевых работ в Эстонии.

В 1992 г. Институт истории АН Эстонии и Стокгольмский университет провели в рамках международного проекта совместные исследования стоянки каменного века в Нарва-Йоаорг (на карте № 1, руководитель работ К. Яните) и остатков древних полей в Саха-Лоо (2, приход Йыэляхтме, В. Ланг). Совместно с Сааремааским музеем были продолжены раскопки городища Пейде (3, приход Пейде, В. Лыугас). Основательно были проинспектированы поселение и древние поля в Ялазе (4, приход Рапла, Ю. Тамла). Продолжались аварийные раскопки в Таллинне на кладбище св. Барбары (10, В. Соколовский), на селище Лехмя (36, приход Юри, А. Лави) и в Тарту на ул. Кююни (20, М. Аун). А. Крийска принял участие в раскопках Пярнуского городского управления в Пярну на ул. Мальмё (5, В. Вунк).

Археологическая лаборатория Тартуского университета провела раскопки поселения в Айнду (8, приход Вильянди, Х. Валк) и в Вильянди на ул. Лосси (9, Х. Валк). В Тарту на перекрестке улиц К. Э. фон Бэра и Якоби (21, Р. Метсаллик) обнаружен культурный слой 17—18 вв., а также остатки средневековых построек на ул. Рюютли (22, Р. Метсаллик).

Акционерное общество «Агу-ЭМС» (другие участвующие организации указаны сокращенно в скобках) провело археологические и архитектурно-археологические исследования в Нарве (34, Я. Тамм, С. Лошкарёв, Б. Дубовик). Расчисткой зафиксированы фундаменты биржи 16—17 вв. В Раквере (35, Я. Тамм) на территории монастыря францисканцев обнаружен тонкий культурный слой римского железного века. В Хаапсалу проведены геoarхеологические исследования в епископском замке и в т. н. Саду графа (28, 29; TMN, А. Пярн).

Со строительными работами был связан археологический надзор у церквей Хальяла (30, приход Хальяла, Я. Тамм) и Ляэне-Нигула (31, приход Ляэне-Нигула; TMN, Г. Тоос и А. Пярн), а также в Таллинне на ул. Пикк 28, во дворе бывшего дворца К. А. Розена (11, Я. Тамм, Б. Дубовик). Кроме того, в Таллинне на ул. Харью были зафиксированы фундаменты Харьюских ворот (12, Я. Тамм), а на ул. Мююривахе — средневековый культурный слой (13, Я. Тамм). На Вышгороде были взяты под наблюдение работы на площади Кирику, на улицах Тоомкооли и Рахукохту (14, 15, 16, Я. Тамм, Б. Дубовик). Разведочные раскопки проведены на стройплощадке по Палдискому шоссе 6/8 (17, Я. Тамм). Канализационные трассы, раскопанные в охранной зоне монастыря в Пирита (18, Я. Тамм), культурный слой не содержали.

Эстонский исторический музей (М. Мандель) продолжал раскопки на территории епископского замка в Лихула (19, приход Лихула) и вассального замка в Кейла (32, приход Кейла).

Таллиннский городской музей продолжал раскопки поселения в Прооза (33, приход Йыэляхтме, К. Дезмант).

Тартуский городской музей исследовал в Тарту участки в VII квартале и на площади Баркляя (23, 24, Р. Виссак), на перекрестке улиц Рюютли и Кюютри (25, П. Погодин), на ул. Компани (26, К. Ланге) и на площади Кару (27, Т. Аус).

В связи со строительными работами в Пярну были проведены раскопки на улицах Хоспидали и Пюхавайму (6, 7, С. Удам).

Данная публикация содержит 12 обзоров археологических полевых работ 1992 г., а также обзоры об аварийных раскопках 1991 г. в Пярну, на ул. Уус 5/7 и о состоянии подводных археологических исследований на сегодня.

Lühendid — Abkürzungen — Abbreviations — Сокращения

- AI = Eesti Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituut — Institute of History of the Estonian Academy of Sciences
- AM = Eesti Ajaloomuuseum — Estnisches Historisches Museum
- EMS = Eesti Muinsuskaitse Selts — Estnische Gesellschaft für Denkmalpflege — Estonian Heritage Society — Эстонское общество охраны памятников старины
- HM = Haapsalu Koduloomuuseum — Heimatmuseum Haapsalu
- HMK = Harjumaa Koduloomuuseum — Heimatmuseum Harjumaa
- NLM = Narva Linnamuuseum — Museum of Narva
- Päm = Pärnu Muuseum — Pärnuer Museum — Museum of Pärnu
- SM = Saaremaa Muuseum — Museum of Saaremaa
- TM = Tartu Linnamuuseum — Tartuer Stadtmuseum — Museum of Tartu — Тартуский городской музей
- TMN = Eesti Kultuuriministeriumi Teaduslik-Metoodiline Nõukogu — Wissenschaftlich-methodischer Rat am Estnischen Kulturministerium — Научно-методический совет Министерства культуры Эстонии
- TU = Tartu Ülikool — University of Tartu
- Vilj. M = Viljandi Muuseum — Museum of Viljandi